

DE SLAAPSTAD ONTWAAKT

Denkend aan Arnhem Zuid zie ik eindeloze bloemkoolwijken verveeld in het laagland staan... Velen zien Zuid als een verzameling monofunctionele woonwijken, maar klopt dit wel? 'Groot Malburgen' is weliswaar zo ontworpen, er lijkt een kentering ingezet! Als prelude op Ruimtekoers Festival en in het kader van het eigen jaarthema ging CASA op 14 november op zoek naar Nieuw Arcadië in Zuid.

In 1847 beschrijft luitenant Zjerebtsov een 'verbazingwekkend schouwspel' bij het schiereiland Mangysjlak in de Kaspische Zee. Daar verrijst Azië 'als een steile zwarte drempel uit de woestijnen van de Oeral'. Vanwege de hete lucht is niets te zien behalve leem en zonlicht en de sterke noordenwind veroorzaakte naast oorsuizingen en duizeligheid 'een zeker gevoel van leegte in je hele lichaam alsof dit ontdaan is van bloed en van botten'. De aantekeningen uit het scheepsjournaal van luitenant Zjerebtsov laten zich volgens Hans Jungerius 'met een beetje overdrijving lezen als een beschrijving die een willekeurige inwoner van Arnhem-Noord over het zuidelijke stadsdeel zou kunnen geven'. CASA had hem als ontdekkingsreiziger de opdracht gegeven 'de onbekende streken van Arnhem-Zuid in kaart te brengen en er op zoek te gaan naar Nieuw Arcadië'. Jungerius gaf een smakelijk verslag van zijn driedaagse voettocht door de Zuidelijke Stad via groene aders, langs De Kliffen van de Kasteelflats, halfwilde paarden, dode bomen die als speeltoestelen zijn neergelegd en de Pannenkoekenboerderij - 'het enige restaurant in Zuid dat geen Chinees-Indisch eten serveert'. 'Maar het meest van alles trof ik een utopisch land aan, waarin opeenvolgende naoorlogse ideeën en idealen over wonen en stedenbouw als een staalkaart op chronologische volgorde liggen gerangschikt'. Wie oude foto's bekijkt begrijpt meteen waar de weerzin tegen het fenomeen nieuwbouwwijk vandaan komt. Maar Zuid is niet meer nieuw en de inmiddels volwassen bomen 'maken dat het op meer plekken dan je zou verwachten een waar Arcadië is geworden'. 'Er is alleen amper normaal stedelijk leven' in deze woonwoestijn'

Daar komt verandering in: binnenkort opent het Arnheems Gemaal, vaart de theaterklipper Hugo Grotius uit en begint de ontwikkeling van Stadsblokken-Meinerswijk! Landschapsarchitect Harro de Jong presenteerde het nieuwe Masterplan; De Eilanden 3.0 is de verdere uitwerking van de plannen waar de Arnhemse bevolking zich vorig jaar november over uit mocht spreken. Na het referendum, dat in het voordeel van de voorstanders uitviel, 'konden we eindelijk weer gaan tekenen'. Het afgelopen jaar is vooral gebruikt om problemen op te lossen; er zijn met name aanpassingen gedaan om het waterniveau verder te verlagen. Daarnaast is veel aandacht uitgegaan naar verbetering van de verbindingen in het gebied en de ontsluiting voor fiets en auto zodat je straks zonder onnodige omwegen Stadsblokken of Meinerseiland kunt bereiken. Cruciaal daarin is de Mandelabrug; De Jong zou deze 'snelweg' het liefst inrichten als een 'Plein over de Rijn'. Vervolgens ging hij in op de deellocaties: Meinerseiland (het huidige industrieterrein Meinerswijk) krijgt een Scandinavische look: 'hutjes in het bos', zoals we die allemaal kennen uit de Noordse detectiveseries. 'Dat ziet er altijd makkelijk uit, maar we zijn heel hard aan het studeren om het er zo uit te laten zien'. De Haven van Workum wordt een stuk groter en draait zich als het ware om; het opslaan van en het klussen aan de boten komt bij de brug ('herrie bij de herrie'), aan de haven komt een mix van wonen, werken en recreëren. Bovendien ziet het ernaar uit dat het huidige museumpaviljoen van Henket een tweede leven krijgt op de pier. In het derde ontwikkelgebied ligt de nadruk op de cultuurhistorische relictten van de ASM-haven. Deze wordt straks omarmt door klein- en grootschaligere gebouwen, die in hun materialisering en detaillering refereren aan het industriële verleden. 'Het blijft een enclave in het landschap'. Bij de John Frostbrug komt een strandlandschap met festivalterrein en een extra strand aan de nevengeul. Ontwikkelaar Roy Hasselerharm vermeldde tot slot trots 'het heugelijke feit' dat het masterplan eerder op de dag door het college is goedgekeurd en 'met groot enthousiasme is ontvangen'. Als alles verder volgens plan verloopt gaat op z'n vroegst in 2019 de schop in de grond.

Daarmee wordt eindelijk een grote vergissing uit het verleden rechtgezet, aldus CASA's huishistoricus Ton Schulte. Zo natuurlijk als Arnheems stadsuitbreiding naar het noorden telkens was geweest, zo geforceerd die naar Zuid. Die was in feite afgedwongen door het Rijk dat het natuurschoon de Veluwe wilde sparen. Toen de stad dus met tegenzin moest uitbreiden aan gene zijde van de Rijn, wilde men van de nood een deugd maken. Arnheems oude stadshart kon wel een impuls gebruiken. Door de bouw van een nieuwe wijk direct tegenover de binnenstad op Stadsblokken zou deze weer als het ware middenin de stad komen te liggen. Maar ook dit werd door het Rijk tegengehouden; Malburgen moest en zou achter de dijk gebouwd worden. De huidige ontwikkeling van Stadsblokken en Meinerseiland geeft straks een enorme boost aan Arnhem Zuid, maar maakt bovenal van de dubbelstad eindelijk één geheel. Beter laat dan nooit...